

استان مرکزی

سکه‌های طلای عباسی و اغالبه کرج ابودلف (شهر آستانه شازند)

اسماعیل شراهی
حسین صدیقیان

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور : سکه‌های طلای عباسی و اغالبه کرج ابودلف (شهرآستانه شازند)/مؤلف اسماعیل شراهی، حسین صدیقیان.
مشخصات نشر : تهران: انتشارات علم و دانش، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری : ۲۱۲ ص.: مصور(رنگی)، جدول(رنگی)، نقشه(رنگی)، نمودار(رنگی).
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۳۶-۸۲-۹

وضعیت فهرست نویسی: فیا.

موضوع : سکه‌های طلا -- ایران -- آستانه (شازند)
موضوع : Gold Coins -- Iran -- Astaneh (Shazand)
موضوع : سکه‌های طلا -- ایران -- کرج ابودلف
موضوع : Gold Coins -- Iran -- Karaj Abu Dulaf
موضوع : سکه‌های ایرانی -- تاریخ، Coins, Iranian-- History
موضوع : سکه‌شناسی اسلامی -- ایران -- کرج ابودلف
موضوع : Islamic numismatics -- Iran -- Karaj Abu Dulaf
موضوع : حفاری‌ها (باستان‌شناسی) -- ایران -- آستانه (شازند)
موضوع : (Excavations Archaeology) -- Iran -- Astaneh (Shazand)
موضوع : حفار۱ (باستان‌شناسی) -- ایران -- کرج ابودلف
موضوع : Excavations (Archaeology) -- Iran -- Karaj Abu Dulaf
موضوع : کرج ابودلف، (Karaj Abu Dulaf Iran)
شناسه افزوده : صدیقیان، حسین، ۱۳۹۴ -
رده بندی کنگره : ۱۳۹۵ ش ۴ ج ۳۷۲/۱
رده بندی دیویی : ۷۳۷/۴۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی : ۴۵۶۶۵۶۱

نام کتاب : سکه‌های طلای عباسی و اغالبه کرج ابودلف (شهرآستانه شازند)

مؤلف : اسماعیل شراهی، حسین صدیقیان

ویراستار : احمد رضا سلمانی

ناشر : علم و دانش

نوبت چاپ : اول، اسفند ۱۳۹۵

صفحه آرایي : رضا اشتیاقی

طرح جلد : احمد شهبازی

چاپ/صحافی : توس/عطاء/جیبی

شمارگان : ۱۰۰۰ جلد

قیمت : ۳۰۰۰۰ تومان

نشانی: تهران، میدان انقلاب، خیابان انقلاب، بین اردیبهشت ۱۲ و فروردین، ساختمان ۳۱۰، طبقه زیرزمین

تلفن: ۷۶۶۱۵۴۵۹-۷۶۶۱۴۵۶۰

ایمیل: teymori_۱۳۵۵@yahoo.com

سایت: www.elmo-danesh.ir

فهرست مطالب

۵	پیشگفتار
۹	مقدمه
۱	فصل اول: کرج ابودلف و شهر آستانه شازند
۲	نام جای کرج ابودلف
۴	تاریخ کرج و خاندان ابودلف
۵	کرج در روزگار دلفیان
۱۳	کرج از زمان فرمانروایی دلفیان تا آغاز حکومت سلجوقیان
۱۸	کرج از دوره سلجوقی تا آغاز صفوی
۲۰	کرج در دوره صفوی
۲۳	موقعیت طبیعی و سیاسی آستانه
۲۵	دلایل انطباق موقعیت شهر کرج ابودلف با آستانه شازند
۴۳	فصل دوم: سکه‌های عباسی و اغالبه کرج ابودلف
۴۴	سکه‌های کرج ابودلف
۵۲	سکه‌های خلفای عباسی
۱۸۹	سکه‌های اغلبیان
۱۹۶	فهرست منابع
۲۰۰	نمایه

پیش‌گفتار

استان مرکزی بواسطه موقعیت جغرافیایی و قرارگیری در مسیر راه‌های تجاری و ارتباطی چون راه ابریشم، همواره خاستگاهی برای شکل‌گیری شهرهای بزرگ در بستر زمان بخصوص تاریخ ایران دوران اسلامی بوده است. در گستره این استان در طی ادوار مختلف اسلامی شهرهای بزرگی چون ساوه، آوه، کرج ابودلف، مشکویه، زلف‌آباد و مزلقان، شکل و یا توسعه و رونق یافتند. در این میان کرج ابودلف یکی از شهرهای مهم ایران دوران اسلامی و نامی آشنا برای پژوهش‌گران، آشنایان و علاقمندان به تاریخ و فرهنگ ایران بوده است. با ورود خاندان معروف به دلفیان، روستای کوچک ساسانی که به شهری بزرگ و نام‌آور بنام کرج ابودلف تبدیل شد. کرج با قدرت‌گیری دولت‌های مستقل ایرانی همچون آل‌ریه و سلاجقه، هم‌گام با دیگر شهرها از جمله ساوه، همدان و اصفهان، در مناسبات و تحولات سیاسی، اجتماعی و تجاری ایران نقش ایفا نمود. پژوهش‌گران طی مطالعات تاریخی و گمانه‌زنی‌های علمی، وضعیت این شهر تاریخی را در آستانه شازند و در جنوب‌غرب استان مرکزی، دانسته‌اند. از این شهر در سال ۱۳۸۷ تعداد ۲۷۷ سکه طلای اوایل دوره عباسی و اغلبی مربوط به سده‌های دوم و سوم هجری یافت و ضبط شد. در کنار این آثار، شواهد دیگری نیز بعنوان نشانه‌هایی از یک شهر تاریخی بدست آمد. وجود این سکه‌ها بخصوص هم‌زمانی تاریخ آنها به زمان حکومت دلفیان در منطقه جبال، (رهیافتی برای مذاقه و تأمل در شناخت موقعیت مکانی کرج ابودلف بحساب آمد. کتاب حاضر، نمودی از تلاش برای شناخت زوایا و ابعاد ناشناخته شهر پیش‌گفته و بطور قطع فتح بابی برای مطالعات علمی و میدانی عمیق‌تر در آینده است. امید است برنامه‌ریزی جامع و افق روشنی که می‌توان برای حوزه فرهنگ ایران در دست علاقمندان و پژوهش‌گران به آن تصور نمود، گامی بلند برای مطالعه و شناخت این شهر بعنوان بخشی از پیکره بزرگ فرهنگ ایران اسلامی برداشته شود.

سید محمد حسینی

مدیر کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان مرکزی

کرج ابودلف، از شهرهای مهم و شناخته شده ایران در دوران اسلامی است؛ در منابع تاریخی قرون اولیه و میانی اسلامی، بارها از این شهر یاد شده است. در اواخر قرن دوم هجری، خاندان معروف به ابودلف عجلی، از سوی خلیفه وقت عباسی، به مدت چند دهه عهده‌دار حکومت این منطقه شده‌اند و آبادانی این شهر نیز، به عبارتی مدیون حضور این خاندان بوده است. از این رو، از همان عصر تا قرن دهم هجری، این شهر همواره با نام ابودلف شناخته می‌شده است؛ اما پس از قرن دهم، به سبب جایگاه والای مذهبی امامزاده سهل بن علی در منطقه، به تدریج نام آستانه جایگزین کرج ابودلف شده است. پس از این تغییر نام، کرج به مرور زمان فراموش شد؛ تا اینکه از دوره قاجاریه به بعد، با پژوهش‌های افندی چون محمدحسن خان اعتمادالسلطنه و جای‌یابی دقیق کرج ابودلف در شهر آستانه، این نام مجدداً شناخته شد.

در حال حاضر، از شهر کرج ابودلف - که در گذشته شکوه بسیاری داشته - جز اطلاعات موجود در اسناد تاریخی، برخی پژوهش‌ها، کتاب‌های (که مبتنی بر همان منابع تاریخی است) و اشیائی تاریخی که هنگام حفر چاه و پی برای خان‌ها و فعالیت‌های عمرانی شهرداری و دیگر دستگاه‌های دولتی بدست آمده است، هیچ گونه اطلاعات باستان‌شناختی، در دست نیست. ضمن این‌که بخش اعظمی از این شهر کهن، در حال حاضر در زیر بافت شهری فعلی آستانه و زمین‌های کشاورزی آن مدفون یا تخریب شده است. از سوی دیگر، تاکنون هیچ‌گونه باستان‌شناختی گسترده‌ای در این شهر صورت نگرفته است تا بتوان اطلاعات و اسناد جدیدی در باب آن به دست آورد. تنها فعالیت باستان‌شناختی صورت گرفته در این منطقه، به سال ۱۳۸۰، برای بررسی در طی این بررسی، گمانه‌زنی‌هایی به منظور تعیین عرصه و حریم بخشی از شهر کرج - که مردم آستانه آنرا بنام تپه قلعه ابودلف می‌خوانند - صورت پذیرفت.

چنان‌که گفتیم، بخش مهمی از شهر کرج ابودلف، در زیر بافت شهری فعلی آستانه مدفون شده است؛ به همین دلیل، با ساخت و سازهای جدید و انجام هر نوع عملیات عمرانی، بخش‌های دیگری از این محوطه تاریخی، تخریب می‌شود. در پی یکی از همین فعالیت‌های عمرانی در سال ۱۳۸۷، گنجینه گرانبهایی به دست آمد که اطلاعات معتناهایی را در باب تاریخ این شهر بر پژوهشگران آشکار کرد؛ اطلاعات مأخوذ از آن گنجینه، اساس تدوین کتاب حاضر نیز بوده است. شرح ماجرای

کشف این گنجینه به این شرح است که در بهار سال ۱۳۸۷، حین خاکبرداری از مکان فعلی مصلی شهر - که در غرب بنای امامزاده سهل بن علی و در محله توده واقع شده - تعداد ۲۷۰ عدد سکه طلای اوایل عباسی و ۷ عدد سکه طلای مربوط به حکومت اغبلیان تونس بدست آمد. این سکه‌های بسیار مهم، خوشبختانه در همان زمان، توسط اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان مرکزی ضبط و امکان بررسی‌های بیشتر بر روی آنها فراهم شد؛ این مجموعه، از مهم‌ترین اسناد باستان‌شناختی محدوده این شهر است که تا امروز کشف شده و بخشی از تاریخ آن را روشن می‌کند.

کتاب حاضر، - که اشاره شد بر اساس اطلاعات بدست آمده از همان گنجینه سامان یافته، و از دو بخش اصلی تشکیل شده است: در بخش نخست کتاب، تاریخچه مختصری از شهر کرج ابودلف، حاکمان دلفی و اطلاعات مکانی آن در شهر امروزی آستانه شازند، ذکر شده است؛ در بخش دوم نیز، ابتدا توضیحاتی در مورد سکه‌های عباسی و اغبلی کرج و اطلاعات مقدماتی مستخرج از آنها، ذکر و سپس تمامی سکه‌های به دست آمده معرفی شده‌اند.

در انجام پژوهش حاضر و بررسی سکه‌های کهنه مذکور و بالمآل در نگارش این کتاب، افراد زیادی به صورت مستقیم یا غیر مستقیم، یاری رسان ما رده‌اند که سپاسگزاری از ایشان، بر ما واجب است. نخست از دکتر حسن رضائی باغبیدی، استاد گروه باستان‌شناسی دانشگاه تهران و استاد گروه زبان و فرهنگ دانشگاه اوساکای ژاپن، تشکر می‌کنیم که همواره با نکات ارزشمند و اطلاعات مفیدی که بیان می‌کردند، راه‌گشای نگارندگان بودند. همچنین از آقای سید محمد حسینی، مدیر کل محترم میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان مرکزی، سرکار خانم صغری نیکپور، سرپرست محترم معاونت میراث فرهنگی، برخی از کارکنان محترم سازمان میراث فرهنگی استان مرکزی آقایان رضا مظاهری، احمد قبادی، قاسم فضلی، محسن کریمی، محمد اتابکی و مصطفی مرزبان و نیز آقای دکتر سید مهدی موسوی‌نیا، قدردانی می‌کنیم که با موافقت در چاپ این مجموعه و تأمین مالی آن و نیز همکاری خوب و مؤثر در فرایند مستند سازی و گردآوری و نگارش مطالب، ما را رهین لطف خود کردند.